

5 Transcripties Srebrenica

Argos, VPRO, De Ochtenden, 12 April 2002, Radio 1
Srebrenica en de tanks van de Denen (II) Waarom nam Dutchbat geen zware wapens mee?

#Openingstune Argos. Radio 1. De VPRO met Jan Donkers.

#Radio 1, De Ochtenden, De VPRO met Jan Donkers.

Aankondiging VPRO-presentator:

Het ruim zes minuten over elf. De VPRO en dat betekent dat tussen elf en twaalf, zoals gebruikelijk, de uitzending overgenomen zal worden door de redactie van Argos. We gaan het hebben over Srebrenica natuurlijk. Het rapport van het Nederlandse Instituut voor Oorlogsdocumentatie over de val van Srebrenica beheerste deze week het nieuws. Één ding was vooral duidelijk, de Dutchbat-missie was van begin af aan tot mislukken gedoemd. Maar betekent dat ook dat alle VN-operaties in Bosnië noodzakelijkerwijs uitliepen op een debakel? Of waren er ook alternatieven? Luistert u naar deel twee van een Argos tweeluik over de val van Srebrenica.

Kopfragment 1, NIOD-directeur Hans Blom:

Tenminste 7500 vermiste moslims. Vrijwel allen omgekomen. Omstreeks zesduizend van hen afgeslacht bij massa-executies. Het is de trieste balans van de gebeurtenissen die in juli 1995 volgden op de verovering van de in 1993 door de VN uitgeroepen safe area Srebrenica door het Bosnisch-Servische leger. Ten tijde van de val van Srebrenica waren daar in het kader van de VN-vredesmacht UNPROFOR Nederlandse troepen (Dutchbat) gelegerd.

Kopfragment 2, Generaal Ad van Baal:

Als je dus in zo'n situatie terecht komt, moet je heel erg goed beseffen dat je onpartijdig moet blijven en dat je non-combatant moet zijn. En als je dus denkt dat je die grens kunt overschrijden heb je het dus mis. Dat willen we niet, dat willen de deelnemende landen niet, dat wil onze regering niet en dat doen we dus ook niet. En dus is nog steeds voor mij de bewapening van Dutchbat, zoals bij alle andere eenheden, is voldoende voor de missie.

Kopfragment 3, Generaal F.H. van Kappen:

Men is daar naar toe gegaan met eenheden die uitgerust, bewapend en ontplooid waren voor traditionele peace keeping-taken en men kwam terecht in een regelrechte oorlog.

Kopfragment 4, Kolonel Lars Møller:

We have here a peace keeping force going down to an area and no peace to keep, because everybody is having a war there. People are shooting the hell out of each other, including you.

Kopfragment 5, Generaal F.H. van Kappen:

De Zweden en de Denen hebben toen gezegd van: "Ja dat het is een spannend verhaal dat we er licht bewapend in moeten, maar dat willen wij niet. Wij willen in ieder geval zorgen dat we die tanks bij ons hebben, dat als er wat gebeurt we onszelf behoorlijk kunnen verdedigen." Je kan alleen maar constateren dat in dit geval de Zweden en de Denen een vooruitziende blik hebben gehad.

Kopfragment 6, NIOD-directeur Hans Blom:

In 1993 stelde het Nederlandse kabinet, zonder voorwaarden vooraf, een bataljon van de luchtmobiele brigade beschikbaar. Dit Dutchbat werd zodoende in de praktijk uitgezonden op een missie met een onhelder mandaat. Naar een gebied omschreven als een safe area zonder dat daar een duidelijke definitie van bestond. Om de vrede te handhaven, waar geen vrede was.

Argos:

“Een ondoordachte en nagenoeg onuitvoerbare vredesmissie.” Zo karakteriseerde NIOD-directeur Blom deze week de uitzending van Dutchbat naar Bosnië. Hij legde daarmee een zware verantwoordelijkheid voor het debacle van Srebrenica bij de bewindslieden van het kabinet Lubbers-III en bij de toenmalige top van de Nederlandse Landmacht. Die beslisten in 1993 over de uitzending van de Nederlandse soldaten.

(fragment) Hans Blom:

Het was het Nederlandse kabinet zelf dat daarop aanstuurde, de ministers Lubbers en Van den Broek, en vanaf begin 1993 diens opvolger Kooijmans voorop. De aanvankelijke aarzeling van minister Ter Beek van Defensie werden mede weggenomen door de dadendrang van een deel van de Koninklijke Landmacht, die in een tijd van bezuinigingen wilden demonstreren waartoe het paradepaardje van de landmacht, de Luchtmobiele Brigade, in staat was. Voor kritische geluiden, die er ook waren bij de landmacht, bestond vooral in de politiek weinig gehoor.

Argos:

In Argos staat vandaag de vraag centraal of het ook anders had gekund. We vergelijken de missie van Dutchbat met de missie van Nordbat. Dat is het Zweeds-Deense VN-bataljon dat in dezelfde periode als Dutchbat ook naar Bosnië werd gestuurd, naar een andere moslim safe area, namelijk naar Tuzla waar de omstandigheden net als in safe area Srebrenica ook heel moeilijk waren. De Sandinaviërs namen in tegenstelling tot Dutchbat wel zware wapens mee en trokken ook verder een eigen lijn, tegen de gangbare VN-opvattingen in.

Kolonel Lars Møller:

In those local environments down there you have to respond to any threat, you have to be, you would call, a bit 'macho'. Because if you do not act macho down there, they will walk over you immediately.

Argos:

De vergelijking levert kritische kanttekeningen op bij sommige conclusies van het NIOD-rapport. En: we stuiten op een omstreden bevel van de Nederlandse generaal Van Baal.

Kolonel Lars Møller:

That was a Dutch general who made a deal with the Bosnian-Serbs. He was the chief of staff of the Bosnia-Herzegovina command. Van Baal. And that is the only time we have refused to obey an order.

(fragment) Hans Blom:

Het excentrisch gelegen Srebrenica was de zwarte piet onder deze safe areas. Geen enkel land was bereid hier eind 1993 troepen te stationeren, nadat de Canadese regering te kennen had gegeven haar troepen te willen terugtrekken. Het Nederlandse kabinet, dat internationaal

voorop had gelopen met de roep om daadkrachtige interventie, meende niets anders te kunnen doen dan deze vacature in de VN-plannen in te vullen.

Argos:

NIOD-directeur Blom afgelopen woensdag. Het toenmalige Nederlandse kabinet, Lubbers-III, besloot dus eind 1993 Dutchbat naar de moslim-enclave Srebrenica te sturen. Dutchbat, dat vooral bestond uit leden van de gloednieuwe Luchtmobiele Brigade. De manier waarop Dutchbat werd uitgezonden, ondervond toen veel kritiek. Ook vanuit de Landmacht zelf. Bijvoorbeeld van kolonel buiten dienst Stuiver van de Nederlandse Officieren Vereniging in het tv-programma NOVA op 17 december 1993.

(fragment) Kolonel Stuiver:

Wij vinden dat de uitrusting die ze mee krijgen niet voldoende is om de maximale veiligheid van het personeel te waarborgen.

Argos:

Volgens de Nederlandse Officieren Vereniging was de Luchtmobiele Brigade onvoldoende voorbereid en uitgerust om de enclave in Bosnië te beschermen. Ze vond de uitzending van Dutchbat dan ook onverantwoord. Kolonel Stuiver kreeg in die tv-uitzending bijval van kolonel buiten dienst Geerlings, die zijn sporen verdiend had bij een eerdere Nederlandse vredesmissie, namelijk UNIFIL in Libanon. Geerlings wees op de lichte bewapening waarmee Dutchbat werd uitgezonden. Dat ging zelfs zover dat zwaardere wapens werden vervangen door lichtere, bijvoorbeeld bij de pantservoertuigen die Dutchbat meekreeg.

(fragment) Kolonel Geerlings:

Tot mijn grote verrassing en, ik mag toch een beetje wel zeggen, tot mijn ergernis en tot mijn onbegrip, heeft men de mogelijkheden die het voertuig had, dat wil zeggen een uitstekende nachtkijker, uitstekende dagkijker, een hartstikke goed kanon en de rondom-bescherming voor de schutter, die heeft men weggehaald en vervangen door een heel traag bewegend koepeltje met een heel ouderwetse mitrailleur er in.

Argos:

Maar deze serieuze kritiek mocht niet baten, zoals ook NIOD-directeur Blom afgelopen woensdag constateerde:

(fragment) Hans Blom:

Voor kritische geluiden die er ook waren bij de landmacht bestond vooral in de politiek weinig gehoor.

Argos:

Zelfs de waarschuwing van de commandant van het Canadese VN-bataljon dat Dutchbat in Srebrenica voorging, werd in de wind geslagen. Hij noemde de bescherming van de enclave in NOVA “een onmogelijke taak”.

(fragment) Commandant Canadees bataljon (Luitenant Kolonel Moore):

It's almost impossible, even with a battalion, to secure the place. What does secure mean anyway? Does that mean that we disarm all the Muslims and keep the Serbs out? That's an impossible task.

Argos:

De conclusie van het NIOD over de manier waarop Dutchbat eind 1993 werd uitgezonden, is dan ook keihard:

(fragment) Hans Blom:

In 1993 stelde het Nederlandse kabinet zonder voorwaarden vooraf een bataljon van de Luchtmobiele Brigade beschikbaar. Dit Dutchbat werd zodoende in de praktijk uitgezonden op een missie met een onhelder mandaat, naar een gebied omschreven als een safe area, zonder dat daar een duidelijke definitie van bestond, om de vrede te handhaven, waar geen vrede was. Zonder diepgaand informatie in te winnen bij de Canadese voorgangers in de enclave. Zonder adequaat te zijn opgeleid voor deze specifieke taak, in die specifieke omstandigheden. Nagenoeg verstoken van middelen en capaciteiten voor inlichtingenvergaring (intelligence), om de politieke en militaire intenties van de strijdende partijen te peilen. Onder ongefundeerd vertrouwen in de bereidheid van de hogere niveaus in de VN-leiding het luchtwapen in te zetten, in geval van problemen. En zonder een duidelijke eigen exit-strategie. Daarmee werd een sterke wissel getrokken op een toekomst waarin de verhoudingen in de regio zich zouden stabiliseren. Natuurlijk kon niemand voorspellen hoe ernstig de moeilijkheden voor de VN-missie in 1995 zouden worden, maar de brede kring van betrokkenen bij dit beleid en in het bijzonder de voorvechters daarvan, hebben wel een grote verantwoordelijkheid op zich geladen door de mogelijkheden van het uit de hand lopen van het gedrag van de strijdende partijen te veronachtzamen.

Hans Hækkerup:

We thought that if we should make a contribution it might be a more robust one, which actually could help support the Swedes if they would have got into difficulties. So, we pointed that we would sent a tank squadron, this means ten tanks.

Vertaling Argos:

We dachten dat als we een bijdrage zouden moeten leveren, het een meer robuuste bijdrage zou moeten zijn, die de Zweden kon helpen als die in moeilijkheden zouden raken. Dus maakten we duidelijk dat we een tanksquadron zouden sturen, bestaande uit tien tanks.

Argos:

We zijn aanbeland in Denemarken, in het centrum van Kopenhagen. Daar spreken we met Hans Hækkerup. De sociaal-democraat Hækkerup was acht jaar lang, van 1993 tot 2000, minister van Defensie van Denemarken. Het afgelopen jaar was hij de speciale vertegenwoordiger van de Secretaris-Generaal van de NAVO in Kosovo. Hækkerup nam eind 1993 de beslissing om met het Zweeds-Deense bataljon Nordbat tien moderne leopard-tanks van het Deense leger mee te sturen naar Tuzla. Om, als het nodig mocht zijn, ook robuuster te kunnen optreden. Bij de Verenigde Naties stuitte dat op veel weerstand, ook op die van de toenmalige UNPROFOR-commandant, de Franse generaal Cot. Maar uiteindelijk wist Hækkerup het meesturen van de tanks er toch door te krijgen, doordat hij ook Kofi Annan meekreeg. Annan was toen Under Secretary General van de Verenigde Naties en hoofd van het Department of Peace Keeping Operations op het VN-hoofdkwartier in New York.

Hans Hækkerup:

The UNPROFOR-commander was not very happy about this decision, General Cot, but in the end he accepted it. But Kofi Annan was very helpful. He was then Under Secretary General for Peace Keeping Operations.

Interviewer Argos:

Die stap om tanks mee te nemen, dat was gezien de manier waarop de VN-troepen toen opereerden in Bosnië speciaal ten opzichte van wat andere landen deden?

Hans Hækkerup:

Well, these were the first and only UN-tanks ever, under direct UN-command. And they were painted white, as you know, to demonstrate that. But it was something new. It had never been tried before and it was controversial at the time, but nevertheless the UN had accepted it.

Vertaling Argos:

Dit waren de eerste en enige VN-tanks die ooit onder direct VN-commando hebben gestaan. Ze waren daarom ook wit geschilderd om dat te demonstreren. Het was nieuw, nooit eerder geprobeerd en controversieel, maar toch werd het geaccepteerd door de VN.

Interviewer Argos:

Controversial to whom?

Hans Hækkerup:

Well, there is of course a discussion of how you best do peace keeping. And the concept was being changed during that period, but we certainly were very early.

Vertaling Argos:

Nou, natuurlijk was er een discussie over de manier waarop je het best aan peace keeping kon doen. En gedurende die periode begon dat concept langzaam te verschuiven, maar we waren zeker aan de vroege kant.

Interviewer Argos:

U had dus toen al de overtuiging, al in 1993, dat het noodzakelijk was om, als je daar een goede opdracht wilde uitvoeren, dat je daarvoor robuuster moest kunnen optreden, dus bijvoorbeeld met tanks.

Hans Hækkerup:

Yes. Our philosophy was that: if there was a situation you would actually have to defend yourself, it was good to have the tanks. But also the passive defense. The fact that they were better armored made people much more safe when they were patrolling in the Tuzla area.

Vertaling Argos:

Ja, onze filosofie was: als er een situatie ontstaat, waarbij je jezelf zou moeten verdedigen, dan is het goed om tanks te hebben. En het feit dat zij beter bewapend waren, maakte ook dat onze mensen zich veiliger voelden als ze patrouilleerden in het gebied rond Tuzla.

Interviewer Argos:

En denkt u ook dat het een duidelijk signaal was naar de oorlogsvoerende partijen in Bosnië?

Hans Hækkerup:

Yes. I think there was more respect for the UN-troops after that. Up till that point, I mean, their respect for the UN generally was very low. All the time they had seen us back off, so this was lesson in a sense.

Vertaling Argos:

Ja, ik denk dat er daarna meer respect was voor de VN-troepen. Tot op dat moment was er maar weinig respect voor de VN in het algemeen. Ze hadden ons voorheen steeds zien terugdeinzen, dus dit was in zekere zin een goede les.

Argos:

De Deense oud-minister van Defensie Hækkerup doelt hier op het feit dat Nordbat in Bosnië ook daadwerkelijk heeft opgetreden met de tanks. Op 29 april 1994 raakten de Scandinaviërs in de buurt van Tuzla in een hevig gevecht met Bosnisch-Servische troepen, nadat een observatiepost van Nordbat was aangevallen. De Deense kolonel Lars Møller, die toen commandant van het Bataljon was, vertelde daar al over in onze uitzending van vorige week.

Kolonel Lars Møller:

What happened was one of our observation posts was shelled heavily that night. And then we executed a kind of relief plan with our tanks which we have done so much time before.

Vertaling Argos:

Een van onze observatieposten werd 's avonds laat hevig onder vuur genomen en wij voerden een plan uit om met onze tanks steun te verlenen. Een plan dat we al verschillende keren hadden geoefend. We wisten dat het de Bosnische-Serviërs waren die op ons schoten. Dat was al vaker gebeurd, maar de keren daarvoor hielden ze er steeds mee op als we met onze tanks naar buiten kwamen. Dit gebeurde nu helaas niet. We werden echt met zwaar geschut bestookt. Volgens onze gedragsregels stelden we onze wit geschilderde tanks in verlicht terrein op, zodat de Serviërs duidelijk konden zien dat het VN-troepen waren die ze onder vuur namen. Toen ook dat niet hielp, heb ik bevel gegeven om het licht uit te doen en met onze tanks op te rukken naar observatiepost. Dit, omdat ik onze militairen bij de observatiepost niet alleen wilde laten. Nog steeds schoten wij niet terug, hoewel dit volgens de gedragsregels van de VN op dat moment al wel had gemogen.

Kolonel Lars Møller:

I ordered the squadron commander to put out the lights and then to go into a kind of, some would call it 'more war like' type of operations, still not shooting back.

Vertaling Argos:

We rukten op met onze tanks en de beschietingen gingen door. Hoewel het niet makkelijk is om met artillerie te vuren op een bewegende colonne, deden de Serviërs het vrij goed. De granaten vlogen ons om de oren. Op een haar na werd een van onze tanks geraakt door een Sagger, een raket van Russische makelij. Toen vond ik het welletjes en gaf bevel om de bunker uit te schakelen van waaruit deze raket was afgeschoten. Twee van onze tanks rukten verder op in de richting van onze observatiepost, de rest bleef achter om rugdekking te verlenen. Nadat de twee voorste tanks de observatiepost hadden bereikt, hielden de beschietingen op en gaf ik aan de andere tanks bevel om terug te keren naar onze basis. Op de terugweg werden we opnieuw onder vuur genomen, maar nu van de andere kant. Ik gaf bevel om nu volop terug te vuren. Wij wisten precies waar de bunkers waren van waaruit we werden beschoten en we slaagden erin die uit te schakelen. Het hele gevecht duurde enkele uren. Aan onze kant vielen er gelukkig geen doden. De volgende dag meldden de Serviërs dat zij zeven doden en vier gewonden hadden, maar later heb ik begrepen dat ze in werkelijkheid 150 doden hadden te betreuren, omdat we ook een munitieopslag hadden geraakt.

Argos:

De beslissing om zware wapens zoals tanks mee te nemen was ook een signaal dat de situatie in Bosnië als zeer ernstig werd opgevat. En ook dat je daar serieuze risico's liep, vertelt oud-minister Hækkerup.

Hans Hækkerup:

We took a risk, you might also say, by bringing them in, because for the Serbs it would be seen as a red flag. But of course it was then very important to have support from a broad spectrum in parliament, and fortunately we got that.

Vertaling Argos:

We namen een risico, omdat het binnenbrengen van tanks op de Serven als een rode vlag zou kunnen werken. Maar gelukkig kregen we brede steun in het parlement.

Interviewer Argos:

Het was eigenlijk ook een beslissing als ik me zo voorstel als daar in het parlement over gesproken wordt, dat het parlement dan ook denkt: dit is serieus. Dit is oorlog en er kan gevochten worden, er kunnen eventueel ook slachtoffers vallen. Toch had u de steun van de meerderheid van het parlement op dat moment al daarvoor? They supported your decision?

Hans Hækkerup:

Yes, a big majority.

Interviewer Argos:

Dat was ook de manier waarop het in het parlement gezien werd? Dat echt een serieuze oorlog was wel, waar u de militairen naar toe stuurden?

Hans Hækkerup:

Oh yes. It was made very clear that there is a risk, but of course we argued that they were better protected in a tank, than inside an APC.

Vertaling Argos:

Oh ja, het was zeer duidelijk dat er een risico was, maar we redeneerden dat je beter beschermd was in een tank dan in een pantservoertuig.

Argos:

Terwijl het Scandinavische VN-bataljon, gesteund door het Deense parlement, in Bosnië met zijn tanks ontzag afdwong, was Dutchbat in Srebrenica overgeleverd aan de Servische willekeur. In december 1994 bijvoorbeeld hielden de Bosnische Serviërs een konvooi van 20 Nederlanders vast. Het radioprogramma 'Met het oog op morgen' vroeg na de vrijlating van de Nederlandse militairen aan toenmalig Dutchbat-commandant Everts of het risico voor zijn manschappen nog wel aanvaardbaar was.

(fragment) Luitenant-kolonel Peer Everts:

Een aanvaardbaar risico dat bepaal ik niet. Daar is de politiek voor om dat te bepalen. Voor wat betreft de veiligheidssituatie hier ter plekke in de enclave daar ik van zeggen dat die.. nou er is geen sprake van dat wij hier zonder veiligheidsrisico's lopen. Het is natuurlijk geen kleuterschool hier, dat zal duidelijk zijn. Het is ook een oorlogsgebied, dat weet ook iedereen. Maar we doen er alles aan om de risico's zoveel mogelijk te vermijden. De mensen zijn goed

opgeleid, we hebben goede spullen, dus wat dat betreft is er wat mij betreft op dit moment nog niks aan de hand.

Argos:

Mijn mensen zijn goed opgeleid en hebben goede spullen, aldus Dutchbat-commandant Everts. Maar niet iedereen in Nederland dacht daar zo over. De discussie over de bewapening van Dutchbat laaide weer op. Vooral toen in het tv-programma Brandpunt een vertrouwelijke nota uitlekte waaruit uit dat de leiding van de Luchtmobiele Brigade veel zwaardere bewapening aan Dutchbat had willen meegeven. Brandpunt interviewde op 11 december 1994 de opsteller van de nota, luitenant-kolonel Haverhoeks.

(fragment) Journalist Brandpunt:

In uw stuk lees ik dat u omwille van de veiligheid van de Nederlandse soldaten heeft voorgesteld om de volgende wapensystemen mee te nemen: bijvoorbeeld 120mm mortieren. Zijn die ook daadwerkelijk meegegaan?

(fragment) Luitenant-kolonel Haverhoeks:

Nee, die zijn niet meegegaan.

(fragment) Journalist Brandpunt:

Stinger luchtafweersystemen?

(fragment) Luitenant-kolonel Haverhoeks:

Zijn niet meegegaan.

(fragment) Journalist Brandpunt:

Doelopsporingsradar?

(fragment) Luitenant-kolonel Haverhoeks:

Die hebben wij niet in bataljon zelf. Daar hebben we namelijk geprobeerd afspraken over te maken, maar die zijn ook niet meegegaan

(fragment) Journalist Brandpunt:

En ten slotte, 25mm snelvuurkanonnen met warmtebeeld-apperatuur.

(fragment) Luitenant-kolonel Haverhoeks:

Nee, die zijn vervangen door een 50, een lichter mitrailleur bovenop het voertuig, en ook met een HV-kijker, een helderheidsversterker, wat van minder kwaliteit is dan een warmtebeeld. Ik heb daar natuurlijk met de toenmalige bataljonscommandant die werd uitgezonden heb ik daarover gesproken, maar op een gegeven moment is toch door Den Haag, zijn er wat richtlijnen, dwingende richtlijnen, aangegeven om 25mm snelvuurkanonnen om die te gaan wisselen voor een 50, dat zijn lichtere mitrailleurs en die hebben een kaliber van 12.7 mm, om in ieder geval dus die mitrailleurs mee te nemen naar Bosnië.

(fragment) Journalist Brandpunt:

Vond u dat aanvaardbaar?

(fragment) Luitenant-kolonel Haverhoeks:

Nee.

Argos:

Luitenant-kolonel Haverhoeks. Hij had wel willen aankaarten dat zijns inziens Dutchbat te licht bewapend was, maar hij kreeg een spreekverbod. Kolonel buiten dienst Stuiwer van de Nederlandse Officieren Vereniging sprong er onmiddellijk op in. Een jaar eerder toen de beslissing over Dutchbat nog genomen moest worden, had hij immers ook al gewaarschuwd voor een onvoldoende uitrusting van Dutchbat. Stuiwer vertelde voor de EO-radio dat de situatie volgens hem niet aanvaardbaar meer was.

(fragment) Kolonel b.d. Stuiwer:

Wat je nu dus ziet gebeuren is dat gezien de VN en de UNPROFOR het niet meer beheersen, het niet meer kunnen sturen en volledig afhankelijk zijn van wat de andere partij doet, omdat die zich aan geen enkele afspraak houdt, ga je tot ontdekking komen dat het naar een situatie groeit waar het aanvaardbare onaanvaardbaar wordt, maar dat je met gebonden handen staat omdat je niets kan doen. Nou dat is een hele schizofrene situatie waarvan je eigenlijk dan moet zeggen..moet je dan de grenzen van het aanvaardbare niet nauwer trekken en zeggen: “ik mag in zo'n situatie niet komen.” Ik ben bang dat we helaas dat punt gepasseerd zijn. Het is wel een situatie die daar gecreëerd wordt die dus.. het dreigende daarvan is, is in mijn ogen.. kunnen de leiding en de militaire leiding van UNPROFOR, hebben die het nog in de hand? Kunnen die het nog beïnvloeden? In mijn ogen rolt die trein voort, en het zal niet lang meer duren of we kunnen het inderdaad niet meer. Het is bijna niet meer beïnvloedbaar, ze doen exact wat ze willen.

Argos:

En dat bleek, een half jaar later, een visie met een voorspellende waarde. Maar toen, in december 1994, wilde toenmalig minister van Defensie Voorhoeve er niets van weten. Hij reageerde in hetzelfde radioprogramma.

(fragment) Joris Voorhoeve:

Die bewapening is niet onvoldoende. De bewapening is conform de eisen die het Ministerie van Defensie heeft opgesteld toen de uitzending geschiedde en conform de eisen en verlangens van de VN. Men moet in de gaten houden dat het bij de rol van de Nederlandse militairen in Bosnië niet gaat om het zijn van een oorlogspartij, maar om het beveiligen van humanitaire hulp. Dat stelt andere eisen aan het materieel en de bewapening. Het is ook niet de bedoeling dat de Luchtmobiele Brigade of andere militairen in Bosnië zich als oorlogsvoerende partij gaan opstellen.

Argos:

U luistert naar De Ochtenden op Radio 1, de VPRO met het programma Argos. Naar aanleiding van de hoofdconclusie van het NIOD-onderzoek dat Dutchbat op een ondoordachte en nagenoeg onuitvoerbare vredesmissie naar Srebrenica is gestuurd, stellen wij vandaag de vraag of het ook anders had gekund. We vergelijken daarvoor de missie van Dutchbat met de missie van Nordbat, dat is het Zweeds-Deense VN-bataljon dat in dezelfde periode als Dutchbat naar een andere moslim safe area werd gestuurd, namelijk Tuzla. De Sandinaviërs namen in tegenstelling tot het licht bewapende Dutchbat wel zware wapens mee, namelijk tien tanks.

U hoorde net de Nederlandse minister Voorhoeve van Defensie in december 1994 verklaren dat de bewapening van Dutchbat voor zo'n missie voldoende was. Deze opvatting van Voorhoeve staat haaks op de opstelling van de Scandinaviërs in Bosnië, zo vertelt de Deense kolonel Lars Møller die in 1994 commandant van Nordbat was.

Kolonel Lars Møller:

In those local environments down there you have to respond to any threat, you have to be, you would call, a bit 'macho'. Because if you do not act macho down there, they will walk over you immediately. You should have that kind of attitude. And us, coming from Denmark or Sweden or Norway, or for that matter Holland, will have to learn that, because we are not acting like that in our normal Western kind of culture. When we trained later for this mission and we're trying to say well: "They will know who Vikings are down there". So we told them: "We are from an old Viking warrior tribe, so don't piss on us, because we will shoot back at you." And they really got the message.

Vertaling Argos:

In de regio daar op de Balkan moet je onmiddellijk antwoorden als je wordt geïntimideerd. Wij moeten leren ons daar anders te gedragen dan in onze Westerse cultuur, een beetje macho. Anders lopen ze over je heen. Wij hebben dat ook tegen de strijdende partijen daar gezegd: Pas op, wij zijn Vikingen, een oud en strijdlustig volk. Probeer ons niet uit te dagen want wij schieten terug!

Kolonel Lars Møller:

We have here a peace keeping force going down to an area where there is no peace to keep, because everybody is having war there. So you are coming down there with your Cyprus mentality of: 'now we are going to have a nice vacation here' and people are shooting the hell out of each other, and including you!

Vertaling Argos:

Wat we hier hebben is een leger dat de vrede komt handhaven terwijl er geen vrede is. Want er is een oorlog aan de gang! Dan kom je daar aan met het idee van we gaan hier eens lekker vakantie vieren, maar ze schieten elkaar daar overhoop. En ze schieten ook nog eens op jou!

Argos:

De Nederlandse generaal Frank van Kappen deelt deze analyse. Van Kappen trad op 1 juli 1995 op het VN-hoofdkwartier in New York aan als hoogste militaire adviseur van de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties en kreeg in die functie onmiddellijk de val van de VN-enclave Srebrenica over zich heen. De robuuste opstelling van de Denen sprak hem heel erg aan, vertelt hij:

Generaal F.D. van Kappen:

We hadden dus hier niet te maken met een traditioneel conflict, waar je te maken hebt met een conflict tussen twee staten, waar je te maken hebt met regeringen en reguliere legers en regeringen zijn gevoelig voor internationale druk en legers doen wat ze gezegd wordt. Maar je zit in een situatie, een burgeroorlog, waar je te maken hebt met allerlei verschillende partijen, die vaak niet gevoelig zijn voor internationale druk, of minder, die gebruik maken, niet van reguliere legers, maar van allerlei milities en krijgsbendes. Ja, dan is het risico hoog en kan je maar beter zorgen dat je jezelf, maar ook je mandaat kan verdedigen als dat noodzakelijk is. Dan heb je dus te maken met een verhoogd risico en in zo'n situatie van een verhoogd risico dan is in ieder geval mijn mening dat je moet zorgen dat je voldoende bewapend bent om jezelf te kunnen verdedigen, maar ook om je mandaat te kunnen verdedigen.

Interviewer Argos:

Ja, maar het merendeel van de VN-troepen in Bosnië was juist licht bewapend hè?

Generaal F.D.Van Kappen:

Ja, dat klopt. Bosnië was natuurlijk een tweede generatie conflict, maar men heeft het behandeld als of het een typische klassieke peace keeping-situatie was. Dus men is daar naartoe gegaan met eenheden die uitgerust, bewapend en ontplooid waren voor traditionele peace keeping-taken. En men komt terecht in een regelrechte oorlog. Ja, en dan klopt het verhaal natuurlijk niet meer.

Interviewer Argos:

Ja. En nou hadden die soldaten van Nordbat, die Scandinaviërs, die hadden dus zwaardere wapens bij zich. Tanks. Hoe kon dat dan? Want dat brak dus met die traditie. Hoe is dat gegaan?

Generaal F.D.Van Kappen:

Nou, dat heeft te maken met het feit dat, de VN heeft natuurlijk geen troepen. De VN leaset troepen van lidstaten, en de voorwaarde waaronder die troepen geleased worden is een onderhandelingsproces tussen de VN en die lidstaat. De Zweden en de Denen hebben toen gezegd van: "Ja, dat het is een spannend verhaal dat we er licht bewapend in moeten, maar dat willen wij niet. Wij willen in ieder geval zorgen dat we die tanks bij ons hebben, dat als er wat gebeurt we onszelf behoorlijk kunnen verdedigen." Uiteindelijk heeft de VN dat geslikt en heeft dus Nordbat om die tanks mee te nemen, weliswaar onder protest, zoals dat dan heette, onder de conditie dat de VN niet zou betalen voor die tanks, maar de Noren en de Denen hebben zich daar niets van aangetrokken. Die hebben ze gewoon meegenomen.

Interviewer Argos:

Dus eigenlijk is dat een kwestie van onderhandelen en gewoon je poot stijf houden?

Generaal F.D.Van Kappen:

Ja. Ze hebben gewoon hun poot stijf gehouden en de onderhandelingspositie van lidstaten is natuurlijk vrij sterk, omdat, zoals ik al zei, de VN heeft geen troepen, die leaset die troepen van lidstaten en lidstaten hebben er natuurlijk best een behoorlijke stem in.

Interviewer Argos:

Dus als je je poot stijf houdt dan kun je wel het een en ander bereiken. Hoe komt het nou dat die Scandinaviërs, die Denen, de Zweden en die Denen, dat wel hebben bereikt terwijl die discussie natuurlijk ook bij uitzending van troepen uit andere landen gespeeld?

Generaal F.D.Van Kappen:

Ja. Je kan alleen maar constateren dat in dit geval de Zweden en de Denen een vooruitziende blik hebben gehad.

Interviewer Argos:

Ja, ja. Maar bijvoorbeeld de Nederlanders veel minder dan.

Generaal F.D.Van Kappen:

Ja. Wij hebben ons gehouden aan de VN-instructies die in eerste instantie zijn gegeven en die VN-instructies waren eigenlijk, naar mijn idee, gericht op een situatie zoals die in de Koude Oorlog bestond, met klassieke conflicten. Dit was dus duidelijk een heel ander soort conflict.

Interviewer Argos:

Ja, maar die vooruitziende blik die dus de politici in Denemarken en Zweden hadden, die hadden dus de politici in de andere landen duidelijk niet.

Generaal F.D. Van Kappen:

Nee, die hebben daar een andere inschatting van gemaakt. Iedere lidstaat maakt zijn eigen inschatting. Ik kan alleen maar constateren dat de Zweden en de Denen, om wat voor moverende redenen ze dan ook gehad hebben, het bij het juiste eind hebben gehad.

Argos:

Volgens Van Kappen werden de VN-regels door landen als Nederland veel te behoudend en voorzichtig ingevuld.

Generaal F.D. Van Kappen:

Men verkijkt zich altijd op dit soort dingen als zware wapensystemen, dat is agressief enzovoorts. Dat is natuurlijk onzin. Een wapensysteem is altijd agressief en offensief, behalve geloof ik prikkeldraad en mijnen misschien. Maar een wapensysteem is ook zo agressief als de rules of engagement. Je kan wel een geweldig wapensysteem neerzetten, maar als de rules of engagement, dat zijn de instructies die je hebt voor het gebruik, als die je niet toestaan om het te gebruiken in een agressieve situatie, dan houdt het op. Maar wat altijd mag: je mag je altijd verdedigen. Dus onder de rule van self-defense, zelfverdediging; verdediging van jezelf en je mandaat, mag je altijd alle wapens gebruiken die tot je beschikking staan en dat is wat de Denen en de Zweden in hun achterhoofd hebben gehad. Die hebben gezegd: "We nemen gewoon die tanks mee. We hopen dat we ze niet hoeven te gebruiken, maar als we aangevallen worden dan zullen we ze gebruiken." En dat hebben ze ook gedaan.

Argos:

De Deense oud-minister van Defensie Hækkerup vertelt dat hij in 1994 toen Nordbat zijn tanks gebruikte tegen de Bosnische Serviërs, van alle kanten reacties kreeg.

Hans Hækkerup:

We enjoyed very much when the shoot-out had been de headline in the Washington Post. When the mouse ate the cat.

Vertaling Argos:

We waren erg blij toen het schietincident de opening was van de Washington Post. Alsof de muis de kat had opgevreten.

Interviewer Argos:

But you also got, I guess, after that incident on April 29 reactions from your colleague-ministers or from people whom with you were?

Hans Hækkerup:

Oh yes.

Interviewer Argos:

What were their reactions? Wat waren de reacties die u kreeg na dat schietincident op 29 april?

Hans Hækkerup:

They were very supportive, and they congratulated us. Some of them even underlined this was the right thing to do.

Vertaling Argos:

We werden gesteund. We werden gefeliciteerd. Dit was het beste wat je kon doen.

Interviewer Argos:

In Nederland werd er heel bewust voor gekozen om de Nederlandse troepen die naar Bosnië gingen heel licht te bewapenen..

Hans Hækkerup:

I mean, that was the traditional UN-approach. And I think already Croatia and certainly Bosnia showed this did not work in these areas. But it was also judged that Tuzla was very difficult, in the sense that the whole thing was breaking down. It would be difficult to get the Swedish battalion out.

Vertaling Argos:

Dat was de traditionele VN-aanpak. Maar Kroatië en zeker Bosnië hadden al laten zien dat deze aanpak faalde. Maar we begrepen ook dat Tuzla een ingewikkeld gebied was, alles stortte daar ineen en het zou heel moeilijk worden om het Zweedse bataljon er uit te krijgen.

Interviewer Argos:

U zegt dus het was een traditionele bewapening om de troepen er licht bewapend naar toe te sturen. So you say it was a very traditional UN-approach, not to send troops with heavy weapons.

Hans Hækkerup:

But gradually we realised that, maybe a little quicker than most countries, that did not work in Croatia and certainly not in Bosnia.

Vertaling Argos:

Langzamerhand realiseerden we ons, misschien iets sneller dan andere landen, dat dit niet werkte in Kroatië en zeker niet in Bosnië.

Interviewer Argos:

So it was necessary to send heavy weapons?

Hans Hækkerup:

Yes.

(fragment) Hans Blom:

Een centrale vraag is waarom de VN-troepen niet met krachtige middelen hebben geprobeerd de VRS te stoppen. Het antwoord kan in een aantal punten worden samengevat. Actieve verdediging van de enclave was niet overeenstemming met het mandaat en de door de VN aangehouden beleidslijnen. De instructie was daarom ook juist niet met militaire middelen te reageren.

Argos:

NIOD-directeur Blom afgelopen woensdag De VRS is het Bosnisch Servische leger. 'Krachtige militaire middelen' zijn volgens Blom dus niet in overeenstemming met het mandaat en de door de VN aangehouden lijn. Maar is dat zo? Want juist het voorbeeld van Nordbat geeft aan dat binnen dat VN-mandaat ook wél met krachtige middelen opgetreden kon worden. Zelfs in een situatie die deels vergelijkbaar is met wat Dutchbat in Srebrenica overkwam. Het incident dat op 29 april 1994 uitdraaide op het tankgevecht van de Scandinaviërs met de Serviërs, begon namelijk met een Servische aanval op een van de observatieposten van Nordbat. Net zoals in de zomer van 1995 de aanval op Srebrenica begon. En het krachtige Deense optreden werd binnen de VN-organisatie – ook op hoog niveau - enthousiast onthaald. Op de eerste plaats op het niveau van het militaire VN-commando in Bosnië Herzegovina. Zo ondervond Nordbat-commandant Lars Møller daags na het schietincident.

Kolonel Lars Møller:

In the morning I know that during the briefing at the headquarters, the briefing of the Bosnia-Herzegovina command, there was totally silence when it was announced that the Danish tanks had shot back 72 shells and destroyed some Serbian bunkers, or whatever. Then there was actually a riot of applause and it took at least three minutes to get order in that.

Vertaling Argos:

In de ochtend tijdens de dagelijkse briefing op het VN-hoofdkwartier van het commando viel er een totale stilte toen werd gemeld dat de Deense tanks 72 granaten hadden afgevuurd en diverse Servische bunkers hadden vernietigd. Toen barstte er een enorm applaus los en het duurde minstens drie minuten voordat het weer stil werd.

Argos:

Niet alleen te velde, in Bosnië, leidde de inzet van krachtige militaire middelen door de VN-troepen in Bosnie tot enthousiasme. Ook op het VN-hoofdkwartier in New York, zo vertelt de Duitse generaal buiten dienst Manfred Eisele. Eisele was daar in 1994-1995 op het Department of Peace Keeping Operations de rechterhand van Kofi Annan. Dat enthousiasme kwam o.a doordat het optreden van de Denen zeer effectief bleek te zijn, vertelt Eisele:

Generaal Manfred Eisele:

Mann konnte eindeutig feststellen das von alle humanitären Hilfskonvois, die von Nordbat, also von dem Denen, geschützt worden Ihren vieler erreicht hatten.

Vertaling Argos:

We konden zien dat alle konvoien met humanitaire hulpgoederen, die door de Denen werden begeleid, hun bestemmingen bereikten. De Denen lieten bij zo'n konvoi voorop een tank rijden en als laatste voertuig ook een tank. Deze konvoien kwamen op hun bestemming aan en realiseerden dus de doelstelling van de VN-missie. Dat kon je waarachtig niet zeggen van de andere hulpkonvoien. Die werden meestal onderweg tegengehouden. En dan moest een belangrijk deel van de hulpgoederen worden afgestaan.

Generaal Manfred Eisele:

Und mussten erhältliche Teilen ihren Hilfslieferungen an die Bosnische Serben als Tributen abgeben.

fragment (Hans Blom):

Bij de vraag naar de effectiviteit van eventueel militair verzet van UNPROFOR kan een, zij het speculatieve, kanttekening worden gemaakt. In de gegeven omstandigheden ging het niet alleen om de strikt militaire krachtsverhouding, op politiek-psychologisch niveau was niet ondenkbaar dat de VRS, Mladic, toch zou zijn teruggeschrokken voor een gevecht waarin aan UNPROFOR-kant slachtoffers hadden kunnen vallen.

Argos:

NIOD-directeur Blom afgelopen woensdag. Blom maakt hier een merkwaardige wending in zijn conclusies. Eerst betoogt hij dat krachtig weerstand bieden niet binnen de VN-beleidslijn paste en daarom voor Dutchbat onmogelijk was. Maar nu zet hij daarvoor de deur toch weer open en gaat zelfs nog verder:

fragment (Hans Blom):

Op grond van die overweging hadden bijvoorbeeld Janvier en Akashi het initiatief kunnen nemen om, in afwijking van de geldende beleidslijn, wel actieve tegenstand te bieden. Dat gebeurde niet. Ook de leiding van Dutchbat besloot niet om eigenmachtig van de instructies af te wijken en toch tot actieve tegenstand over te gaan.

Argos:

NIOD-directeur Blom wijst hier op de eigen verantwoordelijkheid van Dutchbat. De verantwoordelijkheid om desnoods eigenmachtig te kiezen voor krachtig optreden en zelfs tegen de instructies van de VN in te gaan. Dat tegen die instructies ingaan mogelijk was en in de praktijk ook gebeurde, dat bewijzen de ervaringen van Nordbat. En daarmee komen we bij een bijzonder hoofdstuk in het verhaal van dit Scandinavische bataljon; een hoofdstuk, waarin toch ook weer een Nederlandse component opduikt.

Argos:

Nordbat commandant Lars Møller vertelt hoe hij twee maanden nadat hij eind april 1994 zo succesvol had opgetreden met zijn tanks tegen de Bosnisch Servische troepen, op 28 juni 1994 een fax kreeg met een bevel van de chef staf van de VN-troepen in Bosnië:

Kolonel Lars Møller:

That was a Dutch general who made a deal with the Bosnian-Serbs. He was the chief of staff of the Bosnia-Herzegovina command. Van Baal, or something

Interviewer Argos:

Van Baal?

Kolonel Lars Møller:

Ja. And I think he made a good deal with the Bosnian Serbs, that we were not allowed in the northern part of Bosnia to move the tanks without asking them. And that is the only time we have refused to obey an order.

Vertaling Argos:

Dat was een Nederlandse generaal. Hij was chef staf van het VN-commando in Bosnië Herzegovina, Van Baal heette hij. Ik denk dat hij een deal met de Bosnische Serviërs heeft gesloten. Wij mochten onze tanks in het noordelijke deel van Bosnië niet verplaatsen zonder

het aan hen te vragen. Dat is de enige keer dat we geweigerd hebben een order te gehoorzamen.

Interviewer Argos:

Dus generaal Van Baal, die toen hoog zat in VN-commando in Bosnië Herzegovina, die maakte toen een deal met de Serviërs, met de Bosnische Serven, zodat de tanks niet meer verplaatst mochten worden zonder de toestemming van de Bosnische Serviërs? So he made that deal? That's very strange isn't it?

Kolonel Lars Møller:

Yeah. Absolutely. But we didn't obey that order.

Interviewer Argos:

En u weigerde dus dat bevel op te volgen? You didn't obey and then?

Kolonel Lars Møller:

We were actually sending back that we're not going to obey that order, because if we're not able to move our tanks freely - we had freedom of movement, at least on the paper, in that area - we would immediately lose any respect from the Bosnians when we're inside there. We would be a matter of a laughing subject for the Bosnian Serbs.

Vertaling Argos:

We hebben laten weten dat we dat bevel niet konden uitvoeren. Want als we onze tanks niet vrijuit konden verplaatsen zouden we alle respect van de Bosniërs onmiddellijk verliezen en we zouden gewoon uitgelachen worden door de Bosnische Serviërs.

Argos:

Wij beschikken over een vertrouwelijke fax – ‘UN restricted’ - gedateerd 28 juni 1994, van ‘Headquarters Bosnia Hercegovina Command’ in Sarajevo, ondertekend door brigade–generaal Van Baal. Van Baal was toen chef-staf van de VN-troepen in Bosnië en is nu Bevelhebber van de Landstrijdkrachten, de hoogste baas van de Nederlandse landmacht. Hij deelt in de fax, gericht aan de VN-commandanten in Bosnië, het volgende mee:

“Om elk misverstand te vermijden en te garanderen dat VN-troepen onpartijdig blijven en niet aan gevechten gaan deelnemen zijn we verplicht onze bewegingen vooraf aan alle partijen te melden. Bovendien moeten we erg voorzichtig zijn bij het gebruik van geweld. Daarom adviseer ik de commandant van de Sector Noord Oost dringend om hiervoor geen tanks te gebruiken.”

De Sector Noord Oost is de regio Tuzla waarin Nordbat met zijn tanks opereerde en konvooien beschermde. Generaal Van Baal toonde zich hier dus een overduidelijke vertegenwoordiger van de lijn, die de VN-regels heel strikt, voorzichtig en weinig robuust uitlegt – wat typerend was voor bijna alle Nederlandse officieren onder VN-vlag . De Deense commandant Lars Møller was niet gediend van zo'n formalisme en negeerde het bevel. Hij bleef met zijn tanks opereren zonder waarschuwing en toestemming vooraf.

Kolonel Lars Møller:

Things were taken too much by bureaucrats, and when you were sending orders out like that, than you hadn't understood anything that was happening in our area.

Vertaling Argos:

De zaken kwamen veel te veel in handen van bureaucraten. Als je zulke orders gaf dan had je niks begrepen van wat er daar aan de hand was.

Interviewer Argos:

Weet u welke functie generaal Van Baal op dit moment heeft?

Kolonel Lars Møller:

No.

Interviewer Argos:

He is the commander of the army now.

Kolonel Lars Møller:

(lacht) That's interesting then isn't it? But it will still not make me change my mind about this, because we still thought this was a very strange thing to send out to us.

Vertaling Argos:

Dat is interessant. Maar het verandert niks aan mijn mening. Ik blijf denken dat het heel vreemd was om ons zo'n bevel te geven.

Argos:

We hebben generaal Van Baal gevraagd om in ons programma te reageren op de uitlatingen van de Deense commandant Møller, maar Van Baal is daar niet op in gegaan. Wel liet hij ons via het hoofd voorlichting van de Landmacht weten dat het een verschil van interpretatie betreft. Instemming van alle partijen is nodig vanwege de neutrale onpartijdige opstelling van VN-troepen. Om paniek te voorkomen zoiets bekendstellen aan de strijdende partijen. Overigens laat Van Baal er op wijzen dat het bevel in 1994 werd gegeven op verzoek van de toenmalige hoogste militaire VN-baas in Bosnië Herzegovina, de Britse generaal Rose. Argos werd deze week gemaakt door Huub Jaspers, Kees van der Bos, Barbara Schreuders, Rinse Blanksma, Paul Schoenmakers, Sanne Boer en Gerard Legebeke. Als u een bandje wil of een CD van deze uitzending, maak dan €7,- of €9,- over op gironummer 444600 t.n.v. VPRO Publiekservice in Hilversum o.v.v. Argos 12 April 2012. U kunt ook terugluisteren op internet natuurlijk: www.vpro.nl/argos. Dus €7,- voor een bandje en €9,- voor een CD. Dit was de VPRO.